HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

בגזבר המסורות לו אבני בנין עסקינן דכל היכא דמנחה ברשותא דידיה מנחה אלא מסיפא [8]בנאה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה כמדי שנויי שנייה מה לי דר ומה לי לא דר היינו כהררין התלויין בשערה ומאי קושיא דלמא לכדרב דאמר רב [9]כגון שהניחה על פי ארובה אי דר ביה אין לא דר ביה לא אלא לעולם כדרבא ודקא קשיא לך מידי דהוה אמוציא מעות הקדש לחולין התם מידע ידע דאיכא זוזי דהקדש איבעיא ליה לעיוני הכא מי ידע היינו כהררין התלויין בשערה: מקרא מועט והלכות מרובות: תנא נגעים ואהלות מקרא מועט והלכות מרובות נגעים מקרא מועט נגעים מקרא מרובה הוא אמר רב פפא הכי קאמר נגעים מקרא מרובה והלכות מועטות אהלות מקרא מועט והלכות מרובות ומאי נפקא מינה אי מסתפקא לך מילתא בנגעים עיין בקראי ואי מסתפקא לך מילתא באהלות עיין במתניתין: דינין: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכדרבי דתניא [3]רבי אומר [1]נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה [2]נתינה למעלה מה להלן ממון אף כאן ממון: עבודות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא להולכת הדם דתניא [3]והקריבו זו קבלת הדם ואפקה רחמנא בלשון הולכה דכתיב [4]והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה ואמר מר [7]זו הולכת אברים לכבש למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה: טהרות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לשיעור מקוה דלא כתיבא דתניא [5]ורחץ (את [6]בשרו) במים [2]במי מקוה את כל בשרו [3]מים שכל גופו עולה בהן וכמה הן אמה על אמה ברום שלש אמות ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה: טמאות: מיכתב כתיבן לא נצרכא אלא לכעדשה מן השרץ דלא כתיבא דתניא [6]בהם יכול בכולן תלמוד לומר [7]מהם יכול במקצתן ת"ל בהם הא כיצד עד שיגיע במקצתו שהוא ככולו [7]שיערו חכמים בכעדשה שכן חומט תחלתו בכעדשה רבי יוסי בר' יהודה אומר כזנב הלטאה: עריות: מיכתב כתיבן לא נצרכא [8]לבתו

דלא היכא דמנחה. אפילו מקמי הכי ברשותיה מנחה הלכך כל כמה שנטלה לא שנייה מידי דמיפוק מידא דהקדש: **שנוי שנייה.** כשקבעה בבנין וקנייה בשנוי שמסתתה וקובעה: **שהניחה ע"פ ארובה.** לפקוק הארובה וכל שעה שירלה נוטלה ולא שנייה מידי: **כדרבא.** נזכר בעל הבית כו': **היינו כהררין התלויין בשערה.** בסמיכה מועטת מדמינן לה למוציא מעות הקדש לחולין שהרי קרוב הוא לאונס יותר מן השוגג: **דינין מיכתב כתיבן.** מפורשין יפה ומתניתין קתני יש להן סמיכה משמע שאינן מפורשין: **לא נצרכא אלא לכדרבי דתניא.** כלומר יש בהן דברים שאינן מפורשין בפירוש כגון זה וכיוצא בה: **רבי אומר נפש תחת נפש.** אם אסון יהיה שמתה האשה ימן ממון דמי האשה שלא ליורשיה שאין עליה חיוב מיתה שלא נתכוון לה אלא לאחרו נתכוון לכתיב וכי יגפו אנשים יחדיו) קסבר רבי נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה ומשלם ממון: **נתינה למעלה.** לענין דמי וולדות כתיב ונתן בפלילים (שמות כא): **נתינה למטה.** ונתתה נפש תחת נפש ממון ומאי נפש דמי הנפש: **והקריבו זו קבלת הדם.** אע"פ שהוא לשון הולכה אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם: **והקריב הכהן את הכל.** גבי אברים כתיב והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה: **זו הולכת אברים לכבש.** דאילו הקטרה בהדיא כתיב בקרא והקטיר המזבחה: **לא תפקיה מכלל קבלה.** לכל דבריה. ואע"ג שהיא עבודה שאפשר לבטלה שאם רצה שוחט בלא המזבח חוזרת היכא דלא בטלה עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחשבתה ולריכה כהן ובגדי כהונה ופוסל בה לון ויושב ועבל: **במים.** נקודתו בפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין ומיהו מים חיים לא צריך מדכתיב בזב מים חיים (ויקרא טו) מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים בעו (א) ומיהו במים במים המיוחדין במקוה אע"פ שהן גשמים: **בהם.** כל הנוגע בהם: **מהם.** כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא (ב): **חומט.** אומר אני שהוא מין שרץ שקורין לימג"א הגדל בקליפה ההולכת ומעגלת תמיד כל כמה שגדל ותחילת הגילר (ג) בקליפה של עדשה היא: **כזנב הלטאה.** לפי שמפרכסת לאחר שנחתכה והיינו מקצתו שהוא ככולו שיש בו חיות: לנתנו

לאפוקי מים שאובין ולא יתכן דהא מים שאובין לאו מהכא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יא) ודרשינן בת"כ מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין הא עיקר קרא משמע שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' ונראה לפרש מי מקוה היינו אשבורן כדאמרינן (ב"ב דף סה:) [9]: **אמה על אמה.** שאדם מחזיק אמה בעובי עם מלבושים וכן מוכח בשמעתין דכוכין בפ' הפירות (ב"ב דף קא.) שאינו מחזיק עם עובי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא באמתא: **ברום ג' אמות.** ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח בשמעתין דכוכין [10] דאורך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות בגד הראש ומלי להרכין את ראשו מן הגג והא דנקט ד' אמות משום עובי לידי הארון ואע"ג דמלינו בפ"ק דב"ב (דף ב:) גבי היזק ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיכול להגביה עצמו על ראשי אצבעותיו עד שיגיע ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן בתרגום של מגילת אסתר שנסדר על פי המדרש שגובה קומתן ג' אמות בגד הראש דקאשיב ואזיל על רוס חמשים אמות לפי תליית כל העשרה והיו נהרגים כבר קודם התלייה וכן משמעי קרא בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבגגל הריגה היו וגם הפייט יסד בסליחה [11] אדם בקום איש בשלש אמות והרביעית [12] (וחמישית) חויר מגולה [13]: **הא כיצד.** פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממץ דהכא מוקמינן כוליה קרא בחד ענינא ואילו בפ' דם הנדה (נדה טו.) אמר כתיב בהם בכולן וכתיב מהם במקצתן לא קשיא כאן בגת כאן בגת אלמא בתרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כתיבי כל הנוגע בהם במותם מהם במותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל תטמאו בהם [14]:

לנתנו

עד שידור תחתיה בשוה פרוטה. ולא נפקא לחולין רק אותה פרוטה וכן גרסינן בערכין (דף כא. ושם) וכיון [1] דדר ביה נפיק (ביה) שכר לחולין וגם רש"י פירש כן דדוקא שכר ולא כולא ביתא וכן פי' הר"י ההיא דהמשאיל קרדום של הקדש לחברו בקע בו וחזר חברו ובקע בו כולן מעלו והיכי דמי הא תנן [2] אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת אלא ודאי בגזבר המסורות לו קרדומות של הקדש ולא מכוין להוציאן לחולין רק כנגד בקועה לפיכך כולן מעלו ובקדושין פ"ב (דף נה. בד"ה אין) ובמנחות פרק המנחות והנסכים (דף קא. בד"ה אע"ג) פירשתי: **לא נצרכא אלא לכדרבי דתניא ונתתה נפש תחת נפש ממון.**

ורבי יוחנן דאמר [3] חייבי מיתות שוגגין פטורין מן התשלומין מוקי לה לאידך דרבי דתניא ונתת עין תחת עין דלא פליג אסתם משנה דהכא: **והקריבו** זו קבלת הדם. ובהולכה לא מוקמינן ליה כפשטא דקרא דהא בתר שחיטה כתיב וקבלה היה מיד והיינו עבודה ראשונה כך פרש"י אך לא משמע לי דהכי נמי וחזרקו כתיב בתריה והולכה מקמי זריקה הוי מיד לאפוקי קבלה דהולכה בינתיים ועוד קשה לר"י דאמרי' שילהי פ"ק דזבחים (דף יג.) והקריבו זו קבלה אתה אומר זו קבלה או אינו אלא זריקה כשהוא אומר וזרקו הרי זריקה אמור משמע דהוה מוקמינן לה בזריקה אי לאו דכתיב קרא ואע"ג דלא בתר שחיטה הוא ומיהו י"ל דלא ניחא ליה לאוקמי קרא בהולכה לפי שאינה עבודה משונה שאפשר לבטלה ויכול לשחוט בראשו של מזבח:

לא נצרכא אלא לשיעור מקוה. לא הוה מצי למימר [נבעלה] דלא כתיב כדפירש בה"ג דלא נפקא לן אלא בק"ו דהשתא לטהרות כתיב ורחץ לבעלה דכרת לא כ"ש דהא לאו מילתא היא דמהאי ק"ו לא אלא מצי נפיק דק"ו פריכא הוא דהא כמה חציצות וכוונה דצפרק ב' דחולין (דף לא.) מצינו לטהרות ולא לבעלה אלא מהאי קרא נפקא דכתיב (ויקרא טו) [4] (ותהי נדתה עליו ואחר מטהר) בנדתה תהא עד שתבא במים כדדרים ר"ע בפ"ו דשבת (דף סד:) וכן [5] פר"ת דמהתם נפקא לן טבילת נדה הלכך הוה ליה כמו כתובה:

במי מקוה. פרש"י נקודתו בפתח לאשמועינן מים המיוחדים

בגזבר המסורות לו. ואפילו למ"ד שליחות יד אין לריכה חסרון הכא שאני דכל היכא דאיתא בי גזא דמלכא קאי:

מזכר בעל הבית כו': **היינו כהררין התלויין בשערה.** בסמיכה מועטת מדמינן לה למוציא מעות הקדש לחולין שהרי קרוב הוא לאונס יותר מן השוגג: **דינין מיכתב כתיבן.** מפורשין יפה ומתניתין קתני יש להן סמיכה משמע שאינן מפורשין: **לא נצרכא אלא לכדרבי דתניא.** כלומר יש בהן דברים שאינן מפורשין בפירוש כגון זה וכיוצא בה: **רבי אומר נפש תחת נפש.** אם אסון יהיה שמתה האשה ימן ממון דמי האשה ליורשיה שאין עליה חיוב מיתה שלא נתכוון לה אלא לאחרו נתכוון לכתיב וכי יגפו אנשים יחדיו) קסבר רבי נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה ומשלם ממון: **נתינה למעלה.** לענין דמי וולדות כתיב ונתן בפלילים (שמות כא): **נתינה למטה.** ונתתה נפש תחת נפש ממון ומאי נפש דמי הנפש: **והקריבו זו קבלת הדם.** אע"פ שהוא לשון הולכה אינה אלא קבלה שהרי לאחר שחיטה נכתבה ואין הולכה אלא אם כן קיבל הדם: **והקריב הכהן את הכל.** גבי אברים כתיב והקרב והכרעים ירחץ במים והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה: **זו הולכת אברים לכבש.** דאילו הקטרה בהדיא כתיב בקרא והקטיר המזבחה: **לא תפקיה מכלל קבלה.** לכל דבריה. ואע"ג שהיא עבודה שאפשר לבטלה שאם רצה שוחט בלא המזבח חוזרת היכא דלא בטלה עבודה היא ומפגלין את הקרבן במחשבתה ולריכה כהן ובגדי כהונה ופוסל בה לון ויושב ועבל: **במים.** נקודתו בפתח משמע מים המיוחדים לאפוקי שאובין ומיהו מים חיים לא צריך מדכתיב בזב מים חיים (ויקרא טו) מכלל דשאר טמאין לאו מים חיים בעו (א) ומיהו במים במים המיוחדין במקוה אע"פ שהן גשמים: **בהם.** כל הנוגע בהם: **מהם.** כל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא (ב): **חומט.** אומר אני שהוא מין שרץ שקורין לימג"א הגדל בקליפה ההולכת ומעגלת תמיד כל כמה שגדל ותחילת הגילר (ג) בקליפה של עדשה היא: **כזנב הלטאה.** לפי שמפרכסת לאחר שנחתכה והיינו מקצתו שהוא ככולו שיש בו חיות: לנתנו

לאפוקי מים שאובין ולא יתכן דהא מים שאובין לאו מהכא נפקא אלא מאך מעין ובור מקוה מים וגו' (ויקרא יא) ודרשינן בת"כ מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים ועוד היכי משמע מקוה לאפוקי שאובין הא עיקר קרא משמע שאובין אי לאו דסמיכה למעין כדפי' ונראה לפרש מי מקוה היינו אשבורן כדאמרינן (ב"ב דף סה:) [9]: **אמה על אמה.** שאדם מחזיק אמה בעובי עם מלבושים וכן מוכח בשמעתין דכוכין בפ' הפירות (ב"ב דף קא.) שאינו מחזיק עם עובי הארון כ"א אמה והשתא יתכן דלא תקשה היכי טבל אמתא באמתא: **ברום ג' אמות.** ואע"ג שאדם מחזיק ד' אמות קומה כדמוכח בשמעתין דכוכין [10] דאורך הכוך ד' אמות קומת האדם אינו אלא ג' אמות בגד הראש ומלי להרכין את ראשו מן הגג והא דנקט ד' אמות משום עובי לידי הארון ואע"ג דמלינו בפ"ק דב"ב (דף ב:) גבי היזק ראייה שיעור ראייה ד' אמות היינו שיכול להגביה עצמו על ראשי אצבעותיו עד שיגיע ד' אמות וכן מוכח בעובדא דבני המן בתרגום של מגילת אסתר שנסדר על פי המדרש שגובה קומתן ג' אמות בגד הראש דקאשיב ואזיל על רוס חמשים אמות לפי תליית כל העשרה והיו נהרגים כבר קודם התלייה וכן משמעי קרא בשושן הבירה הרגו היהודים ואבד חמש מאות איש ואת עשרת בני המן משמע שבגגל הריגה היו וגם הפייט יסד בסליחה [11] אדם בקום איש בשלש אמות והרביעית [12] (וחמישית) חויר מגולה [13]: **הא כיצד.** פי' איזה מהם שהוא כהם הקשה הר"ר אליעזר ממץ דהכא מוקמינן כוליה קרא בחד ענינא ואילו בפ' דם הנדה (נדה טו.) אמר כתיב בהם בכולן וכתיב מהם במקצתן לא קשיא כאן בגת כאן בגת אלמא בתרי ענייני מיירי קרא ושמא תרתי שמעינן מינה ולמורי נראה תרי קראי כתיבי כל הנוגע בהם במותם מהם במותם אשר יפול מהם אל תוכו ואל תטמאו בהם [14]:

לנתנו

מסורת הש"ס

[1] [ב"ק כ: ע"ש מעילה כ.], [2] [סנהדרין עט. פז:], [3] [קידושין לו:] זבחים יג., [4] זבחים [ד.] יד: כד: [עירובין קד. פסחים סה: יומא כז. מנחות י.], [5] עירובין ד: יד: פסחים קטו. יומא לא., [6] [עי' פסחים קטו.], [7] [מיר נג.], [8] [ל"ל אלא לנתנו], [9] [שמות כא], [10] [ויקרא יא], [11] בס"ד: ותמילתה ליכר, [12] [ל"ל דמעלן], [13] [מעילה יט:], [14] [כתובות לד: ע"ש], [15] [ל"ל והבוה בנדתה], [16] [עי' תוס' יומא עח. ד"ה מכאן ותוס' יבמות מז: ד"ה במקום], [17] בתוספת הבאים פרשה יא], [18] ע"ש רש"י ותוס'], [19] [ב"ב ק: ושם ד"ה והכוכין], [20] [מעשת אסתר], [21] [בסליחות שלפנינו ליא"], [22] [וע"ע תוס' פסחים קט: ד"ה בריום], [23] [ונגלה בד"ה אי בהם תילנו דהכא אמתא הוא דשערין הלכה למשה מסיני],

מוסף רש"י

ברשותא דידיה מנחא. הלכך לא מעל בהנאתו (ב"מ צט:) דכי נטלו עליין ברשותו הם וכרשות הקדש מיהו כמתחלה, אבל כי נתנה לחברו הרי שיהו מרשות הקדש לחול ומעל (מעילה ב.). **בנאה.** וזכר לתוך בימו (ב"ק כ: וב"מ צט:). **כגון שהניחה על פי ארובה.** ולא קבעה בבנין דלא הוי שינוי, הלכך לא מעל עד שידור תחתיה (ב"ק כ:) שהניחה על פי ארובה שהיא שלמה שלא תתקב ולא בנאה כלום אלא הנחה בעלמא הוא דעבד בה הלכך לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה, כגון שפסק פי ארובה והיו פירות תחת הארובה ובכשיו נהנה ממנו בהכי שאין הגשמים יורדים עליהם, דסיון שהגין עליהם בשוה פרוטה מעל (מעילה ב.). **והקריבו.** דכתיב בעולה ושחט את בן הבקר והקריבו בני אהרן הכהנים את דם, זו קבלת הדם. ולמד שצריך לקבלו בכלי (זבחים יג.). **זו הולכת אברים לכבש.** דגבייהו כתיב האי קרא והקרב והכרעים וגו' (פסחים סה:). **במים במי מקוה.** המכונסין משמע, ואע"ג דלאו מים מלא כתיב מים חיים (ערובין ד:) במים משמע מים ממוכרים יחדיו (שם יד:) אי: במים, מים המיוחדים שנקוו מתחילה מעצמם, מדלא כתיב במים (בשו"א) למעוטי שאובין דאחיל השתא ומייתי וטביל (רשב"ם פסחים קט.). **את כל בשרו.** משמע כל בשרו כאחד (ערובין ד:) מדלא כתיב בשרו משמע שכל גופו עולה בהן שאינו נראה אלא מלו מוקמה בהן (רשב"ם פסחים שם). **בהם.** אלה הטמאים לכם בכל הארץ כל הנוגע בהם במותם וגו' (ויקרא יא), אי בהם יכול בכולן. דכי נגע בכולם יהא טמא אבל לא במקצתן (נזיר נב.). **בכעדשה.** שמגע עדשה יטמא שהוא כעדשה שהוא שוה ככולו (שם).

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ו מהלכות מעילה הלכה מ:

עא ב מיי' פ"ל מהלכות מקוואות הלכה ב סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רל סעיף ל:

עב ג מיי' שם פ"ד הלכה ל סמג שם טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף ל וסי' רל סעיף ל:

עג ד מיי' פ"ד מהלכות שחר אבות הטומאה הלכה ב סמג עשין רמו:

תורה אור השלם

1. וְאִם אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: שמות כא כג
2. וְכִי יִנְּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב
3. וְשָׁחַט אֶת בֶּן הַבָּקָר לִפְנֵי יְיָ וְהִקְרִיבוּ בְּנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַדָּם וְזָרְקוּ אֶת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב אֲשֶׁר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא א ה
4. וְהִקְרַב וְהַכְּרָעִים יִרְחָץ בַּמָּיִם וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן אֶת הַכֹּל וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עֹלָה הוּא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: ויקרא א יג
5. וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ וְטָמֵא עַד הָעָרֶב: ויקרא טו טז
6. אֲלֵה הַטְּמֵאִים לָכֶם בְּכָל הַשֶּׁרֶץ הַשֹּׁרֵץ עַל הָאָרֶץ: ויקרא יא לא
7. וְכֹל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵהֶם בְּמוֹתָם יִטְמָא מִכְּל כְּלִי עֵץ אוֹ בֶגֶד אוֹ עוֹר אוֹ שָׂק כָּל כְּלִי אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מְלָאכָה בָּהֶם בַּמַּיִם יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר: ויקרא יא לא-לב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במים וכו' לאו מים חיים בעו ומאי במים:

לעזי רש"י

לימג"א [לימצ"א].

חילזון.

רבינו חננאל

היינו דתנן מעילות כהררין תלויין בשערה. הדיינין דכתב רחמנא ונתת נפש תחת נפש ואמור רבנן ממון. עבודות זו הולכת הדם. טהרות שיעור מי מקוה דלא כתב שיעורו בתורה. ושיערו חכמים אמה על אמה ברום שלש הן מ' סאה. טמאות טומאת שרץ ששיערו חכמים בכעדשה. ר' יוסי אומר כזנב הלטאה. עריות בתו מאנוסתו דלא